

ביאורים

רבים מהמשחקים שאנו משחקים משקפים את רצונותינו הכמוסים. ילד שמשחק בשוטרים וגנבים רוצה להיות גיבור. ילדה שמשחקת בבובות רואה בהן את הבנות העתידיות שיהיו לה. הרמח"ל מציין כאן כמשל משחק מאוד מעניין, גן המבוכה. מהו גן המבוכה? זהו גן בצורת מבוך שמשמש לצחוק ולשעשוע אצל השרים ואנשי המעלה שמסתובבים במבוך ומנסים למצוא את הדרך לצאת ממנו. זהו משחק שמאפיין דווקא את אנשי השררה. לאנשי העם הפשוטים אין זמן לחשוב על כך. הם עסוקים במרדף אחרי פת לחם. אבל אנשי השררה, שעיתותיהם בידיהם, מבינים שהעולם הזה הוא באמת מבוך אחד גדול. לאן הולכים? מהי הדרך הישרה? מי יכול לומר איך מגיעים ומתרווממים אל המגדל? התשובות טמונות בתוך המשחק. למשחק יש כללים: השבילים נראים בדיוק אותו דבר, ומימין ומשמאל לשביל ישנן חומות מוריקות של עצי נוי גבוהים. כך גם בחיים, השבילים המובילים אל הנצח נראים בדיוק כמו השבילים שמובילים לריק. אנו חיים עם כיוון, עם דרך, השאלה היא לאן הולכים. האם בסוף מגיעים למטרה, למגדל, או שממשיכים להתבלבל ולהתברבר עד סוף החיים? החשש הגדול שמקנן בלב הוא האם הדרך שבה אני הולך היא באמת הדרך הנכונה, האם בסוף אני אל הסולם העולה בית א-ל. הדרך לצאת מהמבוך ולהסתלק מהספקות היא עשה לך רב. בחר אדם שכבר עבר את המבוך ונמצא למעלה מעל המבוך, שיכול להנחות אותך בדרך התיקון. הוא יודע איזו פנייה מבבלת ומטעה ואיזה שביל הוא הנכון.

לכל אחד יש מבוך משלו. לכל אחד ישנם השבילים שמבלבלים אותו. ייתכן שגם לאותו רב שנמצא במגדל מעל המבוך שלי יש מבוך משל עצמו, יש לו התמודדויות ולבטים משלו, אך את המבוך שלי הוא כבר עבר. אז עשה לך רב, הסתלק מן הספק, וצא מן המבוכה.

הרחבות

• מדוע הקב"ה מערים עלינו קשיים

הוא הגן הנטוע לצחוק הידוע אצל השרים. בקראנו את משל 'גן המבוכה' עולה מיד השאלה הבאה - הרי כל קיומו של גן המבוכה הוא לצחוק ושעשוע בלבד. אם-כן, האם זו גם המטרה של הקב"ה בבריאת הגשמיית והיצר הרע? האם הקב"ה רוצה חס ושלום להשתעשע בנו ולשטות בנו?

ניתן להבין זאת על פי הסבר המהר"ל למאמר חז"ל במסכת אבות "לפום צערא אגרא" (לפי הצער כך השכר) [ה, כב]. לדבריו, אנו רואים במציאות כי ככל שאנו משקיעים זמן ומאמצים בדבר מסוים אנו מתקשרים אליו יותר. יתרה מכך - ככל שניתקל ביותר קשיים ונצלח אותם, אנו נגלה בעצמנו כמה משמעותית מטרה זו בשבילנו, ונמצא שאהבתנו אליה גדולה הרבה יותר מכפי שחשבנו.

כאשר אדם מתקרב אל הקב"ה למרות כל הקשיים המוערמים עליו, הוא מגלה כי הקשר אליו הוא הרבה יותר חזק מכפי שהיה קודם, וממילא - הוא נדבק בו יותר ויותר. כיוון שהקב"ה הוא המקור של הטוב בעולם, ככל שהאדם מתקרב אליו הוא מקבל יותר טוב. על פי דברים אלו, מובן מדוע השכר אינו בא רק כתשלום על הצער, אלא הוא גם תוצאה ישירה שלו [דרך חיים ה, כב].

אם נחזור למשל 'גן המבוכה', נוכל להבין כי גן זה לא ניטע לשם צחוק ושעשוע בלבד. גן זה נועד לתת להולכים בו את ההזדמנות להתאמץ ולגלות בקרבם את השאיפה החזקה להגיע אל האכסדרה. ובנמשל - החושך והיצר הרע בעולם הזה נועדו לגלות בנו את הקשר החזק אל הקב"ה.

לעילוי נשמת יעקב בן זאב וולף ז"ל

והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (בבא מציעא פג ע"ב), "תשש חשך ויהי לילה" (תהלים קד, כ) - "זה העולם הזה שדומה ללילה".

והבן כמה נפלא המאמר האמתי הזה למי שמעמיק להבין בו. כי הנה חשך הלילה - שני מיני טעיות אפשר לו שיגרם לעין האדם, או יכסה את העין עד שלא יראה מה שלפניו כלל, או שיטעה אותו עד שיארה לו עמוד כאלו הוא אדם ואדם כאלו הוא עמוד. כן חמירות וגשמייות העולם הזה הנה הוא חשך הלילה לעין השכל וגורם לו שתי טעיות - אינו מניח לו שיראה המכשולות שבדרך העולם ונמצאים הפתאים הולכים לבטח ונופלים ואובדים מבלי שהגיעם פחד תחלה, והוא מה שאמר הקתוב (משלי ד, יט), "דרך רשעים כפאפלה לא ידעו במה יכשלו", ואמר (שם כב, ג), "ערום ראה רעה ונסתר ופתיים עברו ונענשו", ואמר (שם יד, טז), "וכסיל מתעבר ובוטח", כי לבס בריא להם כאולם ונופלים טרם ידעו מהמכשול כלל. והטעות השני, והוא קשה מן הראשון, הוא, שמשעיה ראיתם עד שרואים הרע כאלו הוא ממש טוב, והטוב כאלו הוא רע, ומתוך כך מתחזקים ומחזקים מעשיהם הרעים, כי אין די שחסרה מהם ראית האמת לראות הרעה אשר נגד פניהם, אלא שנגררה להם למצא ראיות גדולות ונסיונות מוכיחים לסברותיהם הרעות ולדעותיהם הפוזבות, וזאת היא הרעה הגדולה המלפפתם ומביאתם אל באר שחת.

והוא מה שאמר הקתוב (ישעיהו א, ט), "השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן" וגו', וכל זה מפני היותם תחת החשך וכבושים תחת ממשלת יצרם.

אף אותם שכבר יצאו מן המאסר הזה, הם רואים האמת לאמתו ויכולים לעיץ שאר בני האדם עליו. הא, למה זה דומה? לגן-המבוכה, הוא הגן הנטוע לצחוק הידוע אצל השרים, שהנטיעות עשויות כתלים כתלים, וביניהם שבילים רבים נבוכים ומעורבים - כלם דומים זה לזה, והתכלית בם הוא להגיע אל אכסדרה אחד שבאמצעם, ואמנם השבילים האלה מהם ישרים ומגיעים באמת אל האכסדרה, ומהם משגים את האדם ומרחיקים אותו ממנו, ואמנם ההולך בין השבילים, הוא לא יוכל לראות ולדעת כלל אם הוא בשביל האמתי או בפוזב, כי כלם שווים ואין הפרש ביניהם לעין הרוצה אותם, אם לא שידע הדרך בבקאות וטביעות עין שכבר נכנס בם והגיע אל התכלית, שהוא האכסדרה. והנה העומד כבר על האכסדרה הוא רואה כל הדרך כל לפניו ומבחין בין האמתיים והנכונים, והוא יכול להזהיר את ההולכים בם, לומר: "זה הדרך לכו בו!" והנה מי שירצה להאמין לו - יגיע למקום המיעד, ומי שלא ירצה להאמין וירצה ללכת אחר עיניו - ודאי שישאר אובד ולא יגיע אליו. כן הדבר הזה, מי שעדין לא משל ביצרו, הוא בתוך השבילים - לא יוכל להבחין ביניהם, אף המושלים ביצרים, שכבר הגיעו אל האכסדרה, שכבר יצאו מן השבילים ורואים כל הדרך לעיניהם בברור, הם יכולים לעיץ למי שירצה לשמע, ואליהם צריכים אנו להאמין. ואמנם מה היא העצה שהם נותנים לנו, "בואו חשבון" - "בואו ונחשב חשבוננו של עולם!" כי כבר הם נסו וראו וידעו שזה לבדו הוא הדרך האמתי להגיע האדם אל הטובה אשר מבקש ולא זולת זה.

כללו של דבר, צריך האדם להיות מתבונן בשכלו תמיד בכל זמן, ובזמן קבוע לו בהתבונן - מה הוא הדרך האמתי לפי חק התורה שהאדם צריך לילך בו, ואחר כך יבוא להתבונן על מעשיו אם הם על הדרך הזה אם לא, כי על ידי זה ודאי שיהיה לו נקל לטהר מכל רע ולישר כל דרכיו, וכמו שהקתוב אומר (משלי ד, כו), "פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכנו", ואומר (איכה ג, כו), "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'".

ערום - חכם ופיקח. **ונסתר** - הסתתר ונמלט מפני הרעה. **כאולם** - כמבנה גדול וחזק. **המלפפתם** - הדבוקה בהם. **באר שחת** - גיהנום. **גן המבוכה** - מבוך. **נבוכים** - מפותלים ומבלבלים. **משגים** - מטעים. **נקל** - קל.

משל "גן המבוכה"